

Informačné správanie človeka: kontexty informačnej vedy, vymedzenie pojmov

Fenomén informačného správania človeka
Jela Steinerová, KKIV FiFUK, Bratislava

steinerova@fphil.uniba.sk

<http://www.fphil.uniba.sk/~kkvi>

Fenomén informačného správania

- Spracovanie a využívanie informácií:
- Prejav života organizmov, systémov

Prejav aktivity človeka:

- *Myslenie*
- *Cítenie*
- *Konanie (správanie)*

Skúmanie:

- Človek: individuálne
- skupiny

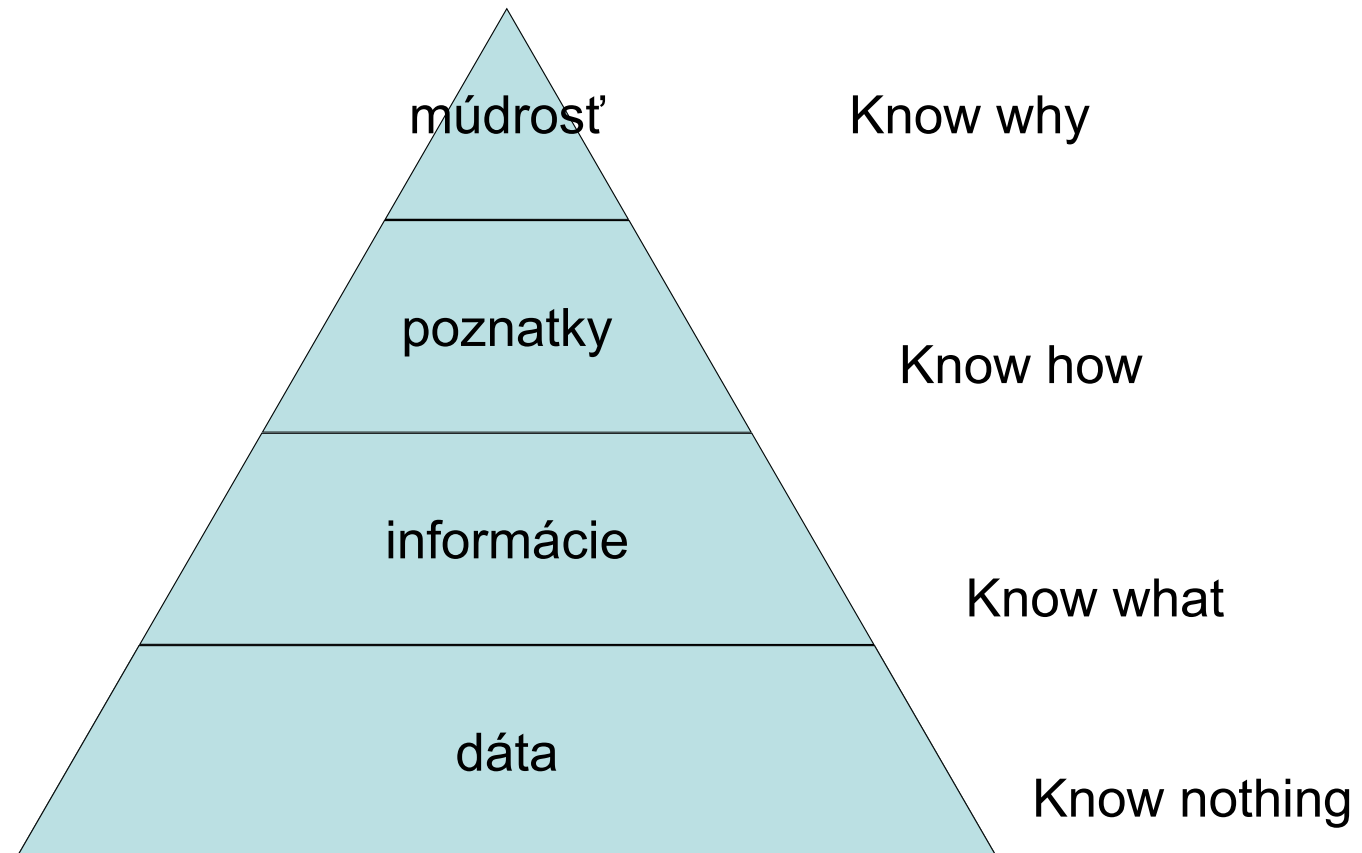
Premenné:

- informačné zdroje (typy)
- elektronické informačné prostredie, médiá rôzne miesta, priestory, pracovné skupiny

Informačná veda

- Spracovanie, komunikovanie a využívanie informácií
- „obrat“ v informačnej vede (Ingwersen, Järvelin):
  - Prepojenie technológií a ľudskej komunikácie
  - premeny poznania v rôznych formách

Vzt'ahy foriem poznania

Dualita a jednota informačnej vedy

- Kybernetika
- C. Shannon, N. Wiener
- *Prenos informácií od vysielateľa k príjemcovi*
- Sociálna psychológia
- G.H. Mead, Ch. Morris
- *Výmena informácií, tvorba zmyslu, konštrukcia významu*
- *Sociálne akty*

Informačné správanie

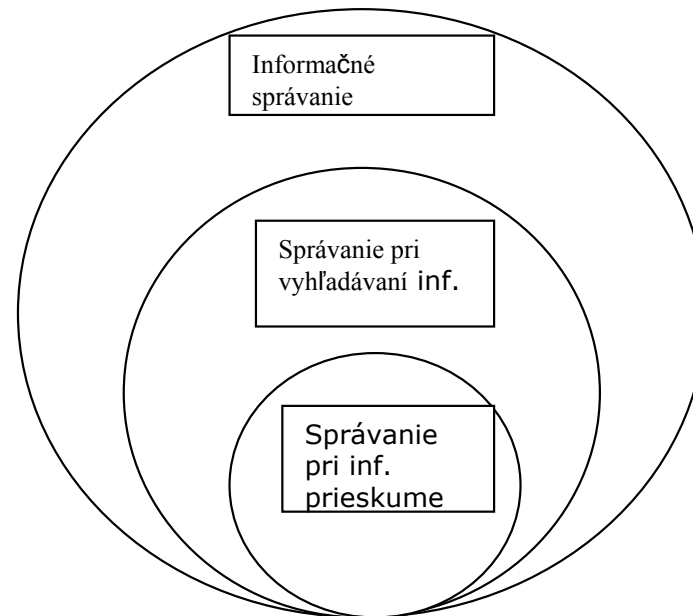
- Človek využíva technológie
  - *Informačné správanie človeka v elektronickom prostredí*
  - *Premena informácií na poznatky a múdrosť (využívanie, vyhľadávanie informácií)*
- *Tri základné piliere nového prístupu IV*
  - *Kognícia*
  - *Interakcia*
  - *relevancia*

Informačná veda: „veľké otázky“

- Čo je podstata informácie, spracovania a využívania informácií?
- Ako postupovať od orientácie na sprostredkovanie k informačnému zabezpečeniu sociálnych procesov (skupina, organizácia, spoločnosť)
- Ako pozitívne ovplyvniť formovanie kyberinfraštruktúry (online informačné správanie)

Pojem informačné správanie

Wilsonov ložiskový model (Wilson, 1999)

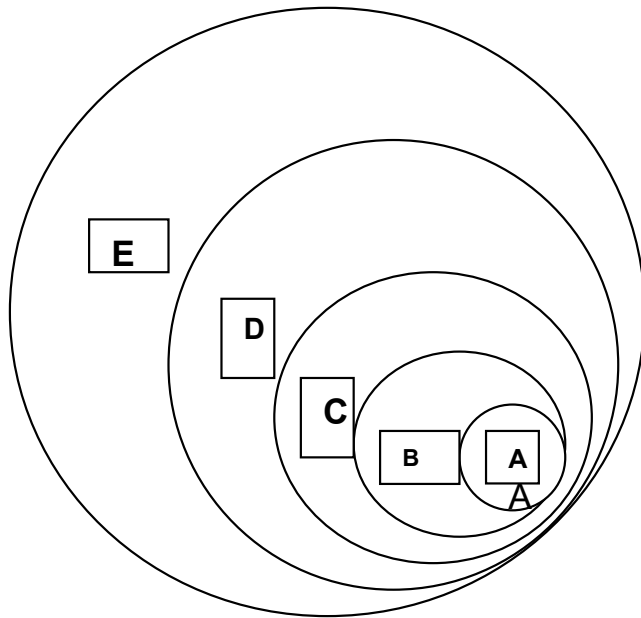

Pojem informačné správanie

- Aktivity, v ktorých sa človek angažuje pri identifikovaní svojich informačných potrieb, vyhľadávaní informácií a prenose informácií (Wilson, 2000)
- Spôsob spracovania informácií, vyhľadávanie, komunikovanie a využívanie informácií (Davenport, Prusak, 2000), v organizáciách: *(po)delenie sa s informáciami, informačné preťaženie, viacznačné významy*

Človek v informačnom prostredí

- „cibuľové“ modely

- Analýzy pracovnej činnosti (Fidel, Bruce, Albrechtsen, Hjørland ai.)

A-aktér

B-aktivity (aspekt)

C-domény

D-organizácie

E-sociálne interakcie

Človek v informačnom prostredí

- Aktér: myšlienky, pocity, hodnoty, vnútorné kognitívne procesy, typ osobnosti
- Aktivita: riešenie konkrétnej úlohy (stratégie riešenia, rozhodovanie, typ úlohy/problému, ciele, nástroje, obmedzenia)
- Organizácia
- Pracovná doména, prostredie

Pojem informačné správanie

- Vzťah k informačným zdrojom, informáciám
- Spôsoby vyhľadávania informácií
- Neurofyziologický základ, senzomotorické procesy
- Vnútorne psychické procesy (kognitívne, afektívne)
- Sociálne procesy, komunikácia, integrácia, aktivita

Pojem informačné správanie

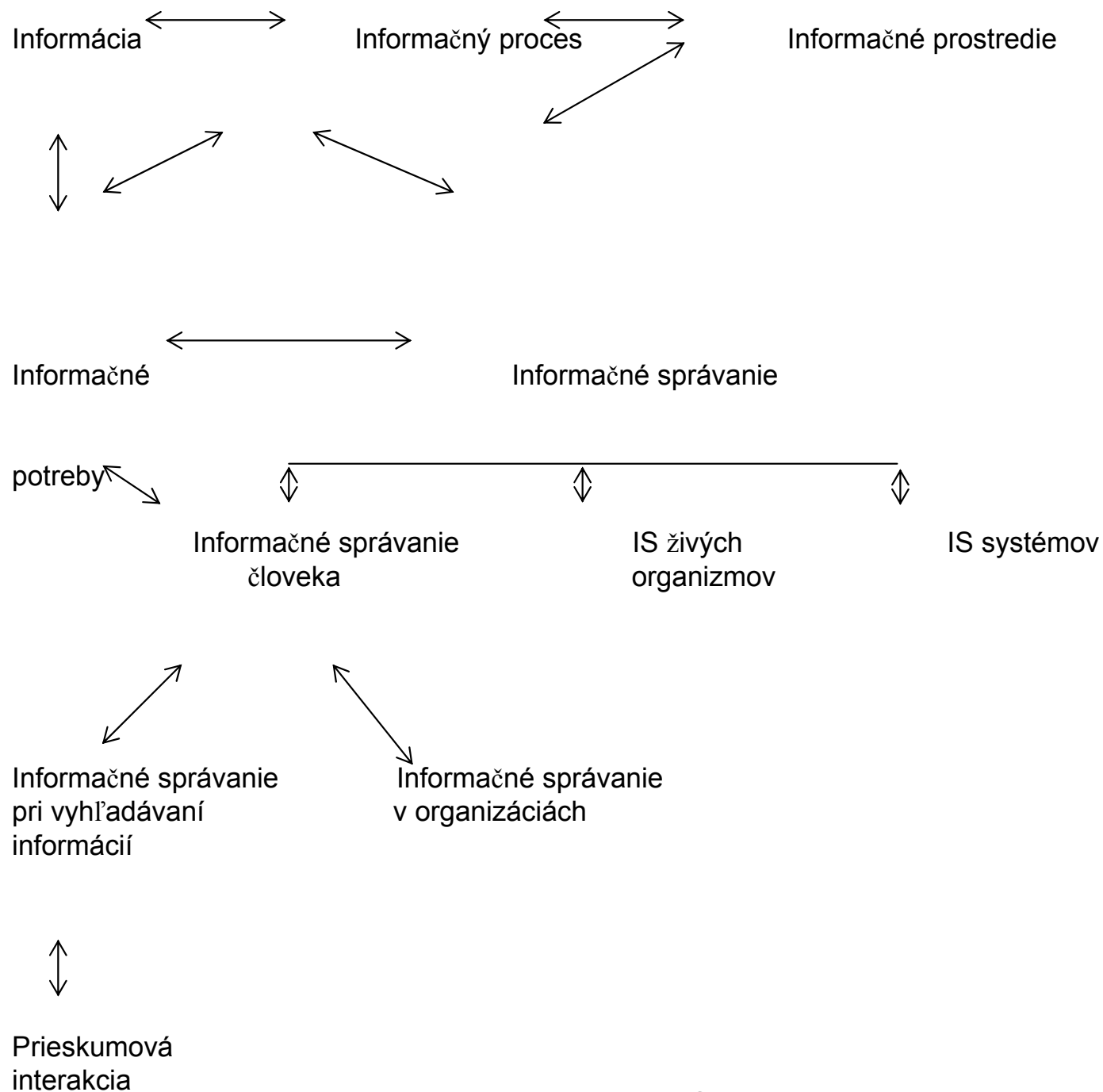
- Psychológia (behaviorizmus, J.B. Watson, M. Nakonečný): tendencia reagovať v určitých situáciách urč. spôsobom (reakcia-podnet)
- Reakcia človeka na situáciu v kontexte (Chang, Lee, 2001)
- Adaptácia organizmu na okolie, aktivita človeka v kult. a hist. kontexte (Hjørland, 2000)

Pojem informačné správanie

- Viacúrovňová integrovaná ľudská aktivita vyplývajúca z adaptácie človeka na informačné prostredie
- Obsahuje senzomotorické, neurofyziologické, kognitívne, afektívne, sociálne zložky
- Integrujúci prvok: konštruktívne hľadanie významu informácií
- Včlenenie do komunikačných aktov, riešenia problémov, životných situácií, inštitúcií

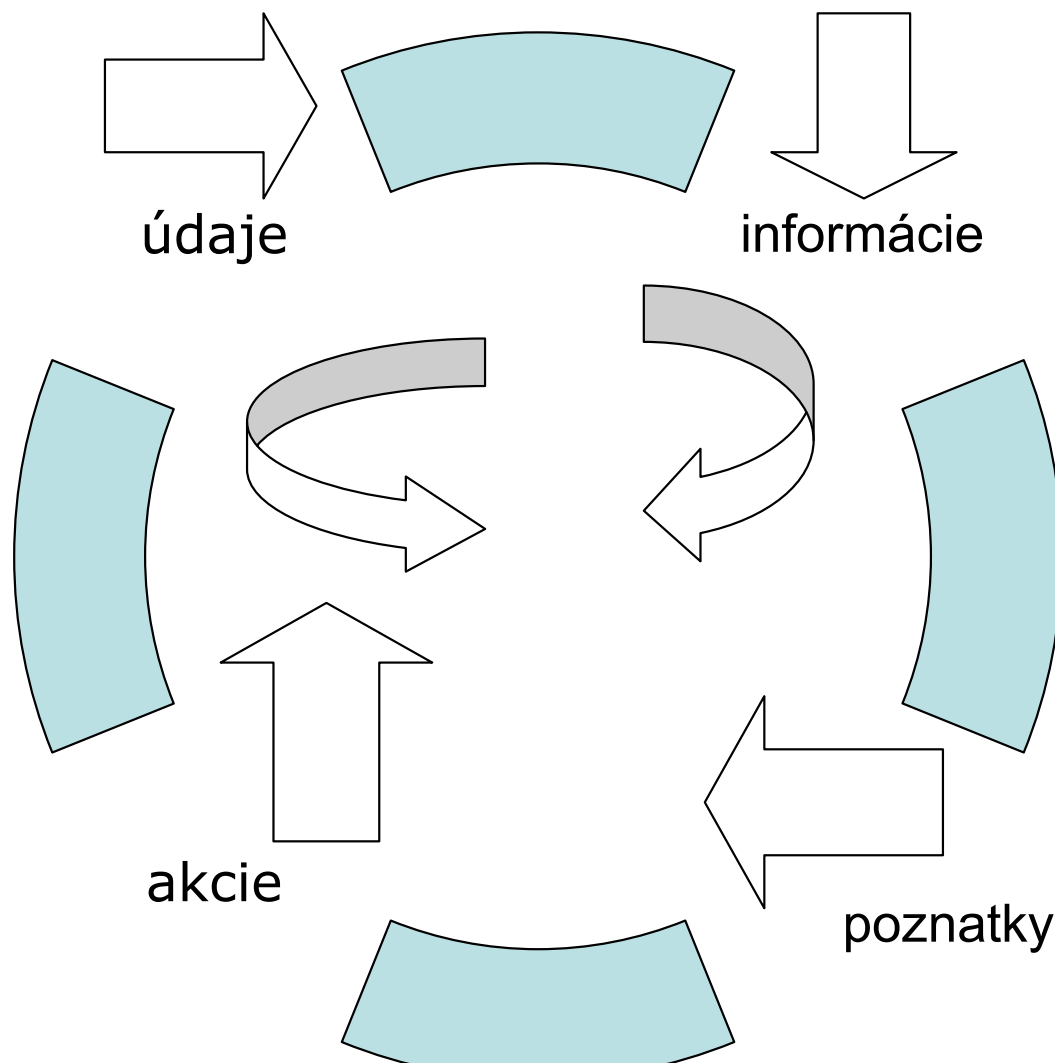
Pojem informačné správanie

- Prechod od informačnej potreby k využívaniu informácií
- Hľadanie zmyslu („sense-making“) (Dervin, B., 1992)
- Vytváranie významu (C.C. Kuhltau, 1993)
- Pocity, myšlienky, akcie ľudí, ktorí hľadajú informácie (Nahl, 2001)

Informácie, premeny poznania

Jela Steinerova, KKIV FiFUK,
Bratislava, 05/10/07

Informačná potreba

- Anomálny stav poznania (Belkin, ASK)
- Diskontinuita, medzera v poznatkoch
- Pojmová nekonzistentnosť
- Situácia nedostatku poznatkov prameniaca z potrieb osobnosti (kognitívne ai.) alebo skupiny
- Funkcia mysle v sociálnom kontexte

Informačné prostredie

- Rôzne druhy situácií, interakcií, kontextov, miest, priestorov (elektronický)
- „information grounds“ (zázemie, priestor)
- Komplexný systém interakcií hmoty, energie, informácií a ľudí v čase – pri spracovaní a využívaní informácií
- *Služby, produkty, interakcie, zdroje, organizácie, systémy, akcie (podujatia), udalosti*

Informačné správanie v informačnej vede

- Informačné správanie človeka (vnútorné a vonkajšie prejavy spracovania a využívania informácií) (interakcia s prostredím, informáciami)
- Vyhľadávanie informácií (information seeking) – rôzne zdroje, médiá, aktívne využitie služieb, systémov (interakcia so zdrojmi)
- Informačný prieskum (interakcia so systémom)

Interdisciplinárne podhubie

- Sociológia
- Psychológia
- Sociálna psychológia
- Filozofia
- Kognitívne vedy
- Informatika
- Semiotika

Navigácia: konferencie, časopisy

ISIC (International Conferences: Information Needs, Seeking and Use in Different Contexts)

(Göteborg, 2000, Dublin, 2004, Sydney)

The New Review of Information Behaviour Research (2000, 2001)

CoLIS 6, Conceptions of Library and Information Science (Boras, 2007) <http://www.hb.se/colis/>

SIG USE – Special Interest Group of ASIST
(users, user studies, výročné stretnutia)

<http://www.asis.org/SIG/SIGUSE/>

Navigácia: autori, výskumy

- „user studies“: T. D. Wilson, C.C. Kuhltau, B. Dervin, M. J. Bates, D. Ellis, D. Nahl, E. Chatman, P. Vakkari, A. Spink, R. Fidel, H. Bruce, K.E. Fisher, D. Sonenwald, P. Solomon, R. Savolainen, H. Albrechtsen, B. Hjørland, D. Case, D. Nicholas etc.
- Časopis Information Research
<http://InformationR.net/>
- D-Lib Magazine
<http://www.dlib.org>

Nové publikácie

- Theories of Information Behavior. Eds. Fisher, K.E., Erdelez, S., McKechnie, L. Medford, New Jersey, Information Today, 2005
- New Directions in Human Information Behaviour, ed. by A. Spink and Ch. Cole. Springer Series: Information Science and Knowledge Management, Vol.8, 2005. ISBN 1-4020-3667-1.

Výskumné projekty

- Brenda Dervin a kol.: “Sense-making the information confluence: The whys and hows of college and university user satisficing of information needs.” Institute of Museum and Library Resources, Ohio State University, and the Online Computer Library Center
- <http://imlsosuoclcproject.jcomm.ohio-state.edu/>
- Raya Fidel, A.M. Pejtersen a kol. Cognitive-Work Analysis (University of Washington, Seattle, Center for Human Computer Interaction)
<http://www.ischool.washington.edu/>

Výskumné projekty

- NICHOLAS, David a kol. CIBER. Centre for Information Behaviour Research. Department of Information Science, City University, London.
<http://www.soi.city.ac.uk/organisations/is/research/ciber>
- <http://www.ucl.ac.uk/slais/research/ciber>
- *Informačné správanie používateľov v elektronickom prostredí, analýza transakčných logov, typy používateľov*

Výskumné projekty

- IBEC, University of Washington, Seattle
- <http://ibec.ischool.washington.edu>

Informačné správanie v každodennom kontexte

– *Fisher, K. et al.*

– *Savolainen (Univ. of Tampere)*

Výskumné projekty

- KKIV FiFUK, Interakcia človeka s informačným prostredím (2002-2004) <http://kkiv.fphil.uniba.sk>

- Bibliografia prác:

<http://www.fphil.uniba.sk/~kkvi>

Správa o prieskume používateľov

- *Informačné správanie používateľov akademických knižníc (študenti, vedci, manažéri ai.), zrakovo postihnutí používatelia, používatelia internetu, elektronické zdroje, seniori*
- *Modelovanie informačného správania používateľov*

Výskumné projekty

- VEGA 1/2481/05 Využívanie informácií pri informačnom správaní vo vzdelávaní a vede
- Prieskum relevancie informácií (správa)
  - Kvalitatívna metodológia, rozhovory s doktorandmi
  - Pojmové analýzy, pojmové mapy, modely
  - Sympóziu Nová paradigma využívania informácií (Bratislava, KKIV-UKB, 21.11.2007)

Aplikačné oblasti výskumov informačného správania

- **POMOC človeku pri riešení problémov**
- Vzdelávanie, veda
- Verejná správa
- Médiá, zábava, obchod, reklama
- Kultúra, pamäťové inštitúcie
- Organizácie: nové pojmové štruktúry – nová organizácia poznania,
- manažment poznatkov
- Informačné systémy, elektronické prostredie (inteligentné rozhrania, digitálne knižnice 2. generácie)